

PRENS

MACHIAVELLI

PRENS

Türkçesi
Leyla Tonguç Basmacı

Remzi Kitabevi

PRENS / Machiavelli
Özgün adı: *Il Principe*

© Türkçe çeviri: Remzi Kitabevi, 2014

Her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: İpek Şoran
Kapak tasarımı: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1635-3

BİRİNCİ BASIM: Temmuz 2014

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705
Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Remzi Kitabevi A.Ş. basım tesisleri
100. Yıl Matbaacılar Sitesi, 196, Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 10648

İÇİNDEKİLER

*Niccolò Machiavelli'den Haşmetli
Lorenzo de' Medici'ye, 7*

*Kaç Çeşit Prenslük Vardır ve Hangi Yollarla
Elde Edilirler, 9*

Verasete Dayalı Prenslükler, 10

Karma Prenslükler, 12

*İskender Tarafından Fethedilen Darius'un Krallığı
Neden İskender'in Ölümünden Sonra Haleflerine
Başkaldırmamıştır, 22*

*Fethedilmeden Önce Kendi Yasaları Doğrultusunda
Yaşayan Şehirler ve Prenslükler Nasıl Yönetilmelidir, 26*

*Silah veya Beceri Yoluyla Fethedilen
Yeni Prenslükler, 28*

*Başkalarının Silahlarıyla veya Talihin Yardımıyla
Elde Edilen Yeni Prenslükler, 33*

Kötülük Yoluyla Prenslükler Elde Edenlere Dair, 42

Sivil Prenslükler, 48

Prenslüklerin Gücü Nasıl Ölçülmelidir, 53

Kilise'ye Bağlı Prenslükler, 56

Kaç Çeşit Ordu Vardır ve Paralı Askerler, 60

*Yardımcı Ordular, Karma Ordular ve
Prenslüklerin Kendi Orduları, 67*

*Savaş Sanatı Konusunda Bir Prensin
Bilmesi Gerekenler, 72*

*İnsanların ve Özellikle Prenslerin Övülmesi veya
Kınanması İçin Nedenler, 75*

Cömertlik ve Cimrilik, 78

*Acımasızlık ve Merhamet: Sevilmek mi
Daha İyidir, Korkulmak mı?, 81*

Prenslerin Vaatlerini Tutması Gerekliliği, 85

*Hor Görülmekten ve Nefret Edilmekten
Sakinmanın Gerekliliği, 89*

*Kaleler ve Prenslüklerin Sık Sık Başvurduğu
Başka Şeyler Yararlı mıdır, Zararlı mıdır?, 101*

*Bir Prensın İtibar Görmek İçin
Yapması Gerekenler, 107*

Prensın Nazırları, 112

Dalkavuklardan Kaçınmanın Yolları, 114

İtalyan Prensleri Neden Devletlerini Kaybettiler, 117

*Talihin Beşeri Olaylardaki Rolü ve
Nasıl Karşı Konulması Gerektiği, 119*

İtalya'yı Barbarlardan Kurtarmaya Davet, 123

Niccolò Machiavelli'den Haşmetli Lorenzo de' Medici'ye

Bir prensin gözüne girmek isteyenler genelde onun huzuruna çıkarken yanlarında en çok değer verdikleri veya prensin en çok hoşlandığına inandıkları şeyleri kendisine sunarlar; böylelikle prenslere atların, silahların, altın dokumaların, değerli taşların ve bu türden, prenslerin ihtişamına yakışır armağanların sunulduğu görülür. Dolayısıyla Haşmetmeaplarına, size olan bağlılığımı dair birkaç örnek sunmayı arzu ederken, bana ait olanlar arasında güncel olaylar üzerinde edindiğim uzun deneyim ve eski çağları sürekli incelemem sonucunda büyük şahsiyetlerin icraatları hakkında öğrendiğim bilgiler kadar değerli başka bir şey olmadığına karar verdim ve bu bilgileri büyük bir özenle inceleyip üzerinde düşündükten sonra küçük bir cilt halinde size gönderiyorum.

Ve her ne kadar bu eserin size sunulmaya layık olmadığını düşünüyorsam da, merhametinizden dolayı tarafınızdan kabul edileceğine inanıyorum; çünkü uzun yıllar boyunca, çeşitli zorluklarla ve tehlikelerle karşılaşarak öğrenip anladıklarımı kısa sürede anlama fırsatını size sağlamış olmaktan daha değerli bir armağanı size sunamazdım. Bu eseri, başka bir-

çok insanın yapıtlarında kullanmayı alışkanlık haline getirdiği karmaşık cümleler, şatafatlı ve debdebeli kelimeler veya konuyla bağlantılı olmayan başka cazibeli veya fuzuli ifadelerle tıka basa süslemedim; çünkü ya eserime hiç itibar edilmesin ya da değeri sadece içeriğinin çeşitliliği ve konusunun ciddiyetinden kaynaklansın istedim. En alt sınıftan değersiz bir insanın prenslerin yönetim şeklini ele alıp düzenlemeye cüret etmesinin küstahlık sayılmayacağını umarım; çünkü peyzaj tasarımcıları nasıl dağların ve yüksek yörelerin doğası üzerinde akıl yürütmek için alçak yerlere inip, alçak yerler üzerinde akıl yürütmek için de dağların yüksek bölgelerine tırmanılırsa, halkların doğasını tamamıyla anlamak için prens, prenslerin doğasını anlamak için de halktan biri olmak lazım gelir.

Dolayısıyla, Haşmetmeapları bu küçük armağanımı, onu sunarken hissettiğim ruh haliyle kabul edin lütfen; tarafınızdan dikkatle incelenip okunduğu takdirde, son arzumun bah-tınızın ve diğer özelliklerinizin izin vereceği yüceliğe ulaşma-nız olduğunu göreceksiniz. Ve eğer Haşmetmeapları bazen yü-ce konumunuzun zirvesinden gözlerinizi aşağılardaki bu yerlere çevirirseniz, ne kadar haksız bir şekilde ve sürekli olarak talihin zalimliğine tahammül ettiğimi göreceksiniz.

BÖLÜM I

Kaç Çeşit Prenslık Vardır ve Hangi Yollarla Elde Edilirler

Geçmişte ve günümüzde, insanlar üzerinde hâkimiyet sahibi olan tüm devletler ve yönetimler ya cumhuriyettir ya da prenslik. Prenslıklar ya prensin soyu uzun süredir iktidarda olduğu takdirde verasete dayalıdır ya da yenidir. Yeni prenslikler ya Francesco Sforza'nın Milano'da oluşturduğu gibi tamamen yenidir ya da İspanya Kralı tarafından fethedilen Napoli Krallığı örneğinde olduğu üzere prensin verasete dayalı devletine eklenmiş uzuvlar gibidir. Bu şekilde fethedilmiş olan topraklar ya bir prensin hâkimiyetinde yaşamaya ya da özgür olmaya alıştıdır ve prens bu toprakları ya başkalarının ordusuyla, ya kendi ordusuyla, ya talih sayesinde ya da beceri yoluyla kazanır.

BÖLÜM II

Verasete Dayalı Prenslükler

Burada cumhuriyetleri ele almayacağım çünkü bu konuyu başka bir eserde^(*) uzun uzadıya inceledim. Yukarıda sunduğum düzen temelinde sadece prenslikleri ele alacağım ve nasıl yönetilebileceklerini ve muhafaza edilebileceklerini tartışacağım.

O halde, prensin soyunun yönetim şekline alışık olan verasete dayalı devletleri muhafaza etmenin, yeni prenslikleri muhafaza etmek kadar zor olmadığını söyleyebilirim; çünkü prenslerin atalarının yöntemlerinden vazgeçmemesi ve sadece beklenmedik olaylar karşısında ihtiyatlı davranması yeterlidir. Böylece bir prens sıradan becerilere sahip olsa bile, olağanüstü ve karşı konulamaz bir güç tarafından elinden alınmadığı sürece daima iktidarlığını devam ettirecek ve iktidarı kaybetse bile, tahtı zorla ele geçiren kişi bir sorunla karşılaştığı anda prens iktidarı geri kazanacaktır.

Örneğin, İtalya'daki Ferrara Dükü'nün uzun zamandır o

(*) *Titus Livius'un İlk On Kitabı Üzerine Konuşmalar.* (Y.N.)

topraklara kök salmış olması, 1848'de Venediklilerin, 1510'da ise Papa II. Julius'un saldırılarına karşı koyabilmesinin tek nedenidir. Veraset yoluyla iktidara gelen bir prensin başkalarına zarar vermek için fazla nedeni veya gereksinimi yoktur; bu nedenle de kendisinin daha çok sevildiği sonucuna varabiliriz ve olağanüstü kötü huylarından dolayı kendinden nefret ettirmedikçe de halkı tarafından sevilmesi doğaldır. İktidarının eskiye dayanması ve sürekli olması, geçmişteki değişimlerin anısının ve nedenlerinin silinmesini sağlar; çünkü bir değişiklik daima başka bir değişikliğin gerçekleşmesi için temel oluşturur.

BÖLÜM III

Karma Prenslükler

Ancak asıl zorluklar yeni prensliklerde baş gösterir. Her şeyden önce, eğer bir prenslik tamamen yeni değil de başka bir devletin bir parçasıysa (ki bu oluşan bütüne karma denebilir), değişim tüm yeni prensliklere özgü doğal bir zorluktan kaynaklanır. İnsanlar refah seviyelerinin yükseleceğine inanarak kendi rızalarıyla prenslerini değiştirirler ve bu beklentiy-le efendilerine karşı silaha sarılmaya hazır olurlar; ancak bunu yaparak yalnızca kendilerini kandırırlar, çünkü sonradan tecrübe edecekleri üzere durumlarının daha da kötüye gittiğini fark ederler. Bu da diğer bir doğal ve sıradan zorunluluktan doğar: Prens yeni tebaasına, orduyu ve yeni fethedilen topraklara bağlı sonsuz sayıda başka zararı dayatmak zorunda kalır. Dolayısıyla bir prensliği istila etmekle zarar verdiğin herkesi düşmanın haline getirmekle kalmazsın, fetih sürecinde sana yardımcı olanların da dostun olmaya devam etmesini sağlayamazsın; çünkü senden bekledikleri şekilde onları memnun edemezsin ve kendilerine olan borcundan dolayı onlara karşı sert önlemler de alamazsın. Bir prens ne denli güçlü bir orduya

sahip olursa olsun, bir ülkeye girmek için o ülke halkının desteğine ihtiyacı vardır. Fransa Kralı XII. Louis'nin Milano'yu kısa sürede ele geçirip ardından hemen kaybetmesi bundan dolayıdır. İlkinde şehri almak için Ludovico'nun^(*) kendi ordusu yeterliydi; çünkü ona kapılarını açan halk kararlarında ve gelecekle ilgili beklentilerinde yanıldıklarını anlayınca bu yeni prensin neden olduğu kötü muamelelere katlanamayacağına karar vermişti.

Başkaldıran ülkelerin yeniden fethedildikten sonra o kadar kolaylıkla kaybedilmedikleri kesinlikle doğrudur; çünkü isyani fırsat bilen prens kendini sağlama almak için kendine ihanet etmiş olanları cezalandırmaktan, şüphelileri ortaya çıkarmaktan ve en zayıf yönlerini güçlendirmekten çekinmez. Fransa'nın Milano'yu ilk defa kaybetmesi için Dük Ludovico'nun sınırdaki isyan çıkarması yeterli olduysa da, ikinci defa kaybetmesi için tüm dünyanın ona karşı çıkmasının, ordusunun tamamının yenilgiye uğratılmasının ve İtalya'dan kovulmasının gerekli olması yukarıda anlattığım nedenlerle açıklanabilir. Böylelikle Fransa Milano'yu her iki defa da kaybetti.

Birincisinin genel nedenlerini inceledik; şimdi ikincisinin nedenlerini, prensin elinin altında hangi çözümlerin bulunduğu ve kendini aynı durumda bulacak başka bir prensin fetihlerini Fransa'nın yaptığından daha başarılı bir şekilde muhafaza etmek için ne yapması gerektiğini incelemek kalıyor.

Şunu belirtmeliyim ki, fethedildikten sonra prensin uzun bir zamandır efendisi olduğu bir devlete eklenen bu devletler ya aynı milliyet ve dile sahiptir ya da değildir. Eğer öyleyse ve özellikle halkı özgür yaşamaya alışık olmadığı takdirde bu top-

(*) Ludovico il Moro, Milano Dükü (1452-1508). (Ç.N.)

rakları muhafaza etmek kolaydır; onları güçlü bir şekilde elde tutmak için de bir önceki prensin hanedanını ortadan kaldırmak yeterlidir. Diğer açılardan, eski yaşam tarzları sürdürüldüğü ve gelenekler açısından uyumsuzluklar olmadığı takdirde halklar barış içinde beraber yaşayacaktır. Tıpkı uzun zamandan beri Fransa'yla birleşmiş olan Burgonya, Bretonya, Gaskonya ve Normandiya örneğinde gördüğümüz gibi. Arada dil açısından bazı farklılıklar olsa da gelenekleri birbirine benzer ve halklar birbiriyle geçinebilir. Fethettiği yeni toprakları muhafaza etmek isteyen prens iki önlem almalıdır: Birincisi, bir önceki prensin soyunun ortadan kaldırılmasıdır; ikincisi, yeni halkın yasalarında ve vergilerinde değişiklik yapmamaktır; böylece fethedilen topraklar kısa sürede bir önceki prenslikle tek vücut haline gelecektir.

Ama dil, gelenekler ve kurumlar açısından farklı olan bir bölgede bir devlet fethedildiği zaman zorluklar baş gösterir ve bu devletleri muhafaza etmek için çok talihli ve becerikli olmak gereklidir. Bu devletleri fetheden prensin oraya yerleşmesi, alınabilecek en iyi ve etkin önlemlerden biridir. Böylece buradaki konumu çok daha güvenli ve uzun süreli olacaktır; Türklerin de Yunanistan'da yaptığı gibi. Aldıkları bütün diğer önlemlere rağmen, oraya yerleşmeselendi oraları muhafaza etmeleri imkânsız olurdu. Çünkü orada yaşandığı zaman karışıklıklar başlar başlamaz hemen önlem alınabilir; orada yaşanmadığı zaman karışıklıklar ancak ciddi bir düzeye ulaştığı zaman fark edilir ve önlem almak için geç kalınır. Ayrıca ülkenin prensin idarecileri tarafından yağmalanması önlenmiş olur; halk prene hemen başvurabilmekten memnunluk duyar, dolayısıyla ona sadık olmak istedikleri takdirde onu sevmek, başka türlü davranmak istedikleri takdirde de ondan korkmak

için daha fazla nedenleri olur. Bu devlete saldırmak isteyen bir yabancı daha temkinli davranacaktır; dolayısıyla bir prensin yaşadığı toprakları kaybetmesi çok daha zordur.

Alınabilecek daha da iyi bir başka önlem ise o devlette anah-tar rol oynayan bir-iki yerde koloniler oluşturmaktır. Aksi tak-dirdirde orada çok sayıda süvari ve piyade bulundurmak gereklidir. Kolonilerin maliyeti çok yüksek değildir, çünkü prens ora-da koloniler oluşturup geçimlerini sağlarken hemen hiçbir şey harcamaz; koloniler sadece o devletin küçük bir kısmını oluş-turan yeni sakinlere verilmek üzere ellerinden evleri ve tarla-ları alınan insanlara zarar verir; zarar gören bu insanlar az sa-yıda olup yoksul düştükleri için prene zarar veremezler. Geri kalanlar ise bir yandan zarar görmemiştir, dolayısıyla seslerini çıkarmayacaklardır; diğer yandan bir hata yapıp mal ve mülk-lerinden mahrum edilmiş olanların başlarına gelenlerin ken-di başlarına da gelmesinden korkarlar. Dolayısıyla kolonile-rin yüksek maliyetli olmadığını, daha sadık olduklarını ve da-ha az zarar verdiklerini söyleyebilirim; zarar görenler ise, dedi-ğim gibi, az sayıda ve yoksul oldukları için kimseye zarar vere-mezler. Bundan dolayı insanlara ya iyi davranmak ya da onla-rı ortadan kaldırmak gerekir; çünkü insanlar kendilerine veri-len hafif zararın intikamını alırlar ama ciddi zararın intikamını alamazlar; dolayısıyla bir insana zarar verirken, ileride intikam almasını imkânsız kılmak gerekir. Bir devletin koloni oluştur-mak yerine bir yere ordu göndermesi çok daha fazla maliyet-lidir, çünkü devletin geliri savunmaya harcanır; bu şekilde fet-hin kazancı kayba dönüşür. Böylece prens çok daha fazla zara-ra yol açar, çünkü ordunun yer değiştirmesi devletin tamamını zarara uğratar; herkes bu rahatsızlıktan etkilenir ve prene düş-man olur; bu düşmanlar prene zarar verebilir, çünkü yenilgi-

ye uğrasalar bile kendi topraklarında bulunurlar. Bu durumda her şekilde bu topraklarda ordu bulundurmak işe yaramaz, koloni kurmak ise yararlıdır.

İlaveten, yukarıda sözü edilenden farklı bir devlete hâkim olan bir prens, kendinden daha az güçlü olan komşu prenslere liderlik etmeli ve onları korumalı, bölgedeki daha güçlü prensleri zayıflatmaya çalışmalı, kendisi kadar güçlü başka bir prensin bölgeye girmesi olasılığına karşı önlem almalıdır. Aşırı hırslarından veya korkularından dolayı hoşnutsuz olanlar böyle bir yabancıyı mutlaka bölgeye çağıracaktır. Örneğin Romalılar Aetolialılar tarafından Yunanistan'a çağırılmışlar ve yerleştikleri her bölgeye yerel halk tarafından davet edilmişlerdir. Olaylar şöyle gelişir: Bir ülkeye güçlü bir yabancı girer girmez, daha az güçlü olanlar, kendileri üzerinde hâkimiyet sağlamış olana besledikleri nefretten dolayı onu desteklerler. Dolayısıyla prens, kendisine tabi olan devletleri yanına çekmekte zorluk çekmeyecektir, çünkü hepsi seve seve onun fethettiği devletle bir olmaya çalışacaktır. Tek dikkat etmesi gereken şey, bu devletlerin fazla güç veya yetki elde etmemesidir; böylece kendi gücü ve onların desteğiyle en güçlü olanların gücünü sınırlayabilir ve bölgenin her açıdan tek hâkimi haline gelebilir. Bu kurallara doğru dürüst uymayanlar fethettikleri toprakları kaybedecek veya onları muhafaza ettikleri süreçte sonsuz sayıda zorlukla ve sorunla karşılaşacaktır.

Romalılar fethettikleri bölgelerde bu kurallara dikkatli bir şekilde uymuşlardır. Koloniler oluşturmuş, kendilerinden daha az güçlü olanların güçlenmesini engellemiş, güçlü olanları zayıflatmış ve yabancı prenslerin itibar kazanmasına engel olmuşlardır. Yunanistan bu açıdan yeterli bir örnek teşkil eder: Romalılar, Akhalılarla Aetolialıları desteklediler; Makedonya

Krallığı'nı çökerttiler ve Antiochus'u kovdular; Akhalılarla Aetolialıların meziyetlerine rağmen, topraklarını genişletmelerine izin vermediler; Philippos'un övgülerine kanıp onunla dost olmadan önce onu zayıf düşürdüler; Antiochus'un gücü de, Romalıların onun Balkan yarımadasında hâkimiyetini herhangi bir şekilde sürdürmesine izin vermesini sağlayamadı. Romalılar bu durumlarda bütün bilge prenslerin davranması gerektiği gibi davrandı. Prensler sadece güncel sorunları değil, gelecekte oluşacakları da göz önüne almalı ve onlardan ne pahasına olursa olsun sakınmalıdır; çünkü böyle sorunlar önceden öngörüldüğünde daha kolayca çözülebilir, ama yaklaşmaları beklenirse, ilaçlar artık işe yaramaz; çünkü hastalık tedavi edilemez hale gelir. Bu durum, hekimlerin anlattığı şekliyle vereme benzer: Başlangıçta hastalığı tedavi etmek kolaydır ama teşhis etmek zordur; zaman geçtikçe ise, başlangıçta teşhis edilip tedavi edilmediği için teşhis edilmesi kolay ama tedavi edilmesi zor hale gelir. Devlet işleri açısından aynı durum söz konusudur; devlet içerisinde ortaya çıkan sorunlar önceden bilinirse hemen çözülebilir (bunları öngörmek ancak uzağı gören deneyimli bir prens açısından mümkündür) ama önceden bilinmeyip herkesin bileceği kadar büyümesine izin verilirse bu sorunlara çözüm bulmak imkânsız hale gelir.

Bunun içindir ki Romalılar sorunları öngörerek gereken önlemleri de hemen alırlardı; savaştan kaçınmak için sorunların büyümesine hiçbir zaman izin vermezlerdi; çünkü savaşlardan kaçınılamayacağını, savaş ertelemeinin sadece başkalarının işine yarayacağını bilirlerdi. Dolayısıyla, Philippos'la ve Antiochus'la İtalya'da savaşmamak için onlarla Yunanistan'da savaşmayı akıllarına koydular; bu savaşların her ikisinden de kaçınabilirlerdi, ama öyle yapmak istemediler. Günümüzde

